

Haagse politiek op het Friese platteland

Zelden heeft de landelijke politiek melkveehouders zo geraakt als in het afgelopen jaar. De invoering van het stelsel van fosfaatrechten, het fosfaatreductieplan, de discussies rondom verplichte weidegang en de aangenomen motie 'kalverliefde'. Aan veel boerenkeukentafels is ernaar gekeken met zorg, onbegrip en boosheid over de grilligheid van de besluitvorming in Den Haag. Aan de vooravond van de verkiezingen reisden negen (kandidaat-)Kamerleden af naar het Friese Echtenerbrug voor het eerste #melkstaldebat. Gehuld in laarzen en overalls ontstonden op het bedrijf van Jan en Theo Holtrop drie discussies over weidegang, dierwelzijn en het toekomstperspectief voor de melkveesector. Van de uitgenodigde partijen ontbrak alleen de PVV.

TEKST JAAP VAN DER KNAAP, WICHERT KOOPMAN, FLORUS PELLIKAAN EN DIANE VERSTEEG

HELMA LODDERS

VVD

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Klundert, 1968
nummer 12 bij de VVD
lid van de Tweede Kamer
sinds 2010

vorige functie **wethouder in Zeewolde**

**'Ik ben faliekant tegen
verplichte weidegang.
De politiek moet niet
in de laarzen staan
van veehouders'**

RIEN VAN DER VELDE

PvdA

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Nagele, 1957
regio-lijstduwer bij de PvdA
vervangend Kamerlid en
gemeenteraadslid
docent in agribusiness

vorige functie

**'Jongeren hebben
andere opvattingen
over dierwelzijn.
Daar moeten overheid
en sector aan werken'**

HENK VAN GERVEN

SP

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Riethoven, 1955
nummer 17 bij de SP
lid van de Tweede Kamer
sinds 2006

vorige functie **wethouder in Oss**

**'We stonden als Tweede Kamer
met de rug tegen de muur
om beslissingen te nemen
voor het behoud
van derogatie'**

MAURITS VON MARTELS

CDA

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Dalfsen, 1960
nummer 44 bij het CDA
wethouder sinds 2009 en
melkveehouder in Dalfsen
gemeenteraadslid

vorige functie

**'Melkveehouders hebben het
idee dat ze steeds
met ander ad-hocbeleid
geconfronteerd worden'**

AREND MEIJER

D66

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Roosendaal, 1986
nummer 25 bij D66
lid Provinciale Staten in
Noord-Brabant sinds 2015
manager in de ICT-sector

vorige functie

**'Weidegang levert de sector
geld op. Zo zouden we
meer taken betaald aan
boeren over kunnen laten'**

GERBEN HUISMAN

CU

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Maassluis, 1977
nummer 11 bij de CU
staffunctionaris bij de
provincie Friesland
communicatieadviseur

vorige functie

**'Landbouw wordt als
een makkelijke prooi gezien
om je als partij te
profilieren'**

ISABELLE DIKS

GL

geboren in
in de lijst op
huidige functie
vorige functie

Heerlen, 1965
nummer 19 bij GroenLinks
wethouder in Leeuwarden
ondernemer in kleding en
bed and breakfast

**'Wij zijn niet voor de bouw
van meer megastallen.
Maar deze stal met
ruimte voor 240 koeien
is toch geen megastal?'**

ELBERT DIJKGRAAF

SGP

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Almelo, 1970
nummer 2 bij de SGP
lid van de Tweede Kamer
sinds 2010
hoogleraar economie

vorige functie

**'Het is niet realistisch
om terug te willen
naar een melkveehouderij
zoals die was
in de tijd van Ot en Sien'**

RINIE VAN DER ZANDEN

PvdD

geboren in
in de lijst op
huidige functie

Wateringen, 1949
nummer 26 bij de PvdD
lid Provinciale Staten
Friesland
maatschappelijk werkster

vorige functie

**'Een koe geeft melk voor
het voeren van haar kalf.
Het scheiden
van kalf en koe leidt
tot jammerlijke taferelen'**

THEMA **1** DIERWELZIJN: VAN EMOTIE NAAR

Als Rinie van der Zanden van de Partij voor de Dieren spreekt over het 'jammerlijk geloei' van kalveren en koeien wanneer ze direct na de geboorte worden gescheiden, ontploft de discussie. In de kalverstal heeft veehouder en gastheer Theo Holtrop uitgelegd waarom hij kalveren zo snel mogelijk weghaalt bij hun moeders. 'Hoe langer we wachten, hoe meer binding er is tussen koe en kalf en des te groter de stress als ze uit elkaar worden gehaald', heeft hij ervaren. Van der Zanden kijkt er duidelijk anders tegenaan. 'Een koe geeft van nature melk voor het voeden van haar kalf. Scheiden van koe en kalf leidt tot jammerlijke taferelen. Ik heb het zelf ervaren', vertelt ze.

CDA'er Maurits von Martels is naast wethouder ook nog melkveehouder en reageert fel. 'Ik vind het erg jammer dat u dit zo zegt. Uit uw reactie blijkt onvoldoende kennis van zaken. Wetenschappers hebben vastgesteld dat de emotionele schade juist groter is als kalf en koe op een later moment worden gescheiden. Wat u beweert komt niet overeen met de feiten uit de praktijk.'

Niet terug naar Ot en Sien

Henk van Gerven, zittend Kamerlid en opnieuw kandidaat voor de SP, lijkt het met Van der Zanden eens, al gebruikt hij wat minder beladen woorden. 'Het is tegennatuurlijk om het kalf bij de koe weg te halen. Dieren in de veehouderij hebben zich moeten aanpassen aan het productieproces.'

'De vraag is of dat erg is voor de koe', reageert Elbert Dijkstra van de SGP. 'We moeten oppassen koeien te veel vanuit onze menselijke emotie te bekijken. Achter de mening die de Partij voor de Dieren en de SP verwoorden, zit volgens mij het beeld dat koeien het vroeger beter hadden dan nu. Dat is nog maar de vraag. Zeker is dat het niet realistisch is om terug te willen naar de tijd van Ot en Sien.'

Rien van der Velde (PvdA) neemt in de discussie een middenpositie in. 'Ja, het scheiden van koe en kalf is onnatuurlijk, maar ik begrijp de keuzes die veehouders maken', zo geeft

hij aan. 'De jonge generatie Nederlanders heeft andere opvattingen over de inrichting van de samenleving. Dat vraagt ook aanpassing van de veehouderij als het gaat om dierenwelzijn. Maar als de overheid duidelijk de richting aangeeft, heb ik er alle vertrouwen in dat de sector dit zelf kan invullen.'

'We moeten samen met boeren zoeken naar systemen waarin het wel mogelijk is om het kalf bij de koe te laten', vindt Van Gerven. Van der Zanden wijst erop dat er nu al veehouders zijn die laten zien dat het mogelijk is. 'Als zij het kunnen, kunnen andere veehouders het toch ook?'

'De keuze om te experimenteren met kalveren bij de koe heeft iedere melkveehouder nu al', reageert Von Martels. 'Laat dat vooral een vrijwillige keuze blijven. De overheid moet duidelijke grenzen aangeven, maar laat ze zich alsjeblieft niet tot in detail bezighouden met de bedrijfsvoering.'

Meer dan eigen gevoelens

'Waar bemoeien ze zich mee? Ze hebben er totaal geen verstand van', verwoordt veehouder Jan Holtrop zijn eerste gedachte toen hij geïrriteerd kennisnam van de aangenomen

Helma Lodders: 'Aannemen van de motie "kalverliefde" was gevaarlijke emotiepolitiek'

BETUTTELING

motie 'kalverliefde'. Van het kwartet politici met wie hij in de kalverstal in gesprek gaat, krijgt hij vooral instemmend geknik. 'Nee, de overheid moet zich niet met dit soort beslissingen bemoeien', vindt VVD-Kamerlid Helma Lodders. 'Dit was emotiepolitiek en als emoties leidend gaan worden in politieke discussies, wordt het gevaarlijk. De Nederlandse melkveehouderij behoort tot de top in de wereld, ook als het gaat om dierenwelzijn. Boeren zijn prima in staat om zelf te bepalen wat goed is voor hun dieren.'

'Nog maar weinig mensen weten waar de melk vandaan komt', denkt Gerben Huisman van de ChristenUnie. 'Dat zien we terug in het beleid dat over de veehouderij wordt uitgestort. Dit lijkt welhaast gebaseerd op wantrouwen. Melkveehouders verdienen, ook van de politiek, meer waardering voor hun werk. Ook als het gaat om dierenwelzijn doen ze het over het algemeen hartstikke goed.'

De jonge D66'er Arend Meijer noemt politieke discussies zoals die over het houden van de kalveren bij de koeien betutteling. 'Dierenwelzijn is een ingewikkeld vraagstuk, waar de overheid zich niet te veel mee moet bemoeien. Wij gaan

Henk van Gerven: 'Dieren aanpassen aan het productieproces is **niet natuurlijk**'

ervan uit dat de meeste veehouders goed voor hun dieren zorgen. En veehouders die dat niet doen, moeten hard worden aangepakt', zo geeft hij aan. 'Maar dat neemt niet weg dat de overheid wel kaders mag stellen, bijvoorbeeld als het gaat om de volksgezondheid.'

De uit Brabant afkomstige Meijer brengt de discussie op het thema megastallen. 'Wij zijn niet voor de bouw van meer megastallen', reageert Isabelle Diks van GroenLinks. 'Wij staan voor een mens-, milieu- en diervriendelijke veehouderij. Dat is een zoektocht die we samen met boeren willen maken', legt ze uit. 'Dierenwelzijn is zeker belangrijk, maar het is meer dan onze eigen gevoelens projecteren op het dier.'

THEMA **2** WEIDEGANG: VERPLICHTING BLIJFT

‘Welkom in onze megastal.’ Melkveehouder Theo Holtrop loodst de (kandidaat-)Kamerleden van de kalverstal naar het nieuwe gedeelte van de ligboxenstal en kijkt de groep verwachtingsvol aan. Hij weet dat zijn uitspraak reactie zal oproepen. ‘Dit is toch geen megastal?’, zo vraagt Isabelle Diks zich dan ook af, wanneer ze het tevreden vretende koppel bekijkt. ‘Deze stal is wel groot, maar toch niet mega?’ De afgevaardigde van GroenLinks heeft duidelijk een ander beeld bij het woord megastal. ‘Als we alle boxen benutten, is hier plaats voor 240 tot 260 koeien. Dat is wat in Den Haag een megastal wordt genoemd’, zo merkt Theo fijntjes op. ‘En afgelopen acht jaar gingen ze hier niet naar buiten.’ Kort voor het #melkstaldebat stond weidegang op de politieke agenda. Een motie van de Partij voor de Dieren om weidegang te borgen via een verplichting haalde een Kamermeerderheid. ‘De motie zat al jaren in de pen’, zo duidt Rinie van der Zanden (PvdD). ‘De koe is een graasdier en dus hoort ze buiten. De boeren hebben afgelopen jaren de mogelijkheid gehad om zelf weidegang te regelen, maar die kans lieten ze liggen.’ De SP steunde de motie en vertegenwoordiger Henk van Gerven vult dan ook aan: ‘Je zag afgelopen jaren het percentage weidegang elk jaar afnemen. Als er niets gebeurt, loopt er over een paar jaar nog geen 65 procent van de koeien buiten.’

Afspraken maken over weidepremie

Maurits von Martels van het CDA heeft ook cijfers paraat. ‘Nee hoor, dat is niet waar, het percentage weidegang loopt niet verder terug. Er was afgelopen jaar juist een trendbreuk zichtbaar; de daling van het percentage weidegang is gestopt. Dat de sector zelf het initiatief oppakt, zoals bij de weidepremie, dat zie je nu terug.’ Elbert Dijkgraaf van de SGP knikt instemmend. ‘Weidegang moet je aan de sector zelf overlaten. Als je het gaat verplichten, dan is de weidepremie ook niet meer nodig. En wie gaat die verplichte weidegang controleren en controleren of de koeien echt buiten lopen? Wie gaat dat betalen?’ ‘Nou, dat lijkt me anders wel een fantastisch beroep: weidegangcontroleur’, grinnikt Gerben Huisman. Serieuzer vervolgt de afgevaardigde van de ChristenUnie: ‘Iedere vorm van verplichting belemmert de veehouder in zijn ondernemen. Maar je hebt wel een zorgplicht voor de schepping, ook voor de koe. Al zie ik hier dat dat ook goed kan in een stal.’ Henk van Gerven (SP) gebruikt het onderwerp gezondheid als opmaat voor verplichte weidegang: ‘Het is wetenschappelijk aangetoond dat weidegang goed is voor de koe en dat de boer er extra geld aan overhoudt.’ Dijkgraaf is het duidelijk niet met hem eens. ‘Dat de samenleving de koe in de wei wil, omdat het zo prachtig is, betekent niet automatisch dat ze daar als consument geld voor overheeft. Geen zuivelfabriek

die nog weidepremie betaalt als weidegang verplicht wordt.’ Zo’n vaart gaat het niet lopen, denkt Van Gerven: ‘Daar moet je dan afspraken over maken. Dat die twee cent wegvalt, daar geloof ik niet in.’

Natuurinclusieve landbouw

Helma Lodders van de VVD spreekt zich in niet mis te verstane woorden uit over weidegang. ‘Ik ben faliekant tegen het verplichten van weidegang. De politiek kan toch niet in de laarzen gaan staan van de veehouder? Dan is het te nat, dan weer te heet voor de koe of laten bedrijfomstandigheden weidegang niet toe.’ ‘Wat een onzin. Jullie doen of er amper dagen zijn dat de koe naar buiten kan’, reageert Rinie van der Zanden geprikkeld. ‘En als het te heet is, moet de veehouder maar zorgen voor schaduw buiten.’ Dijkgraaf schampert: ‘Voor iedere koe een parasol zeker. Schaduw midden in een weiland is toch niet praktisch.’ Isabelle Diks weet goed dat haar partij voor de motie stemde, maar ziet het zelf wel iets genuanceerder. ‘Geen weidegang is onaanvaardbaar, maar we zouden er beter aan doen om dit onderwerp via een goede dialoog met boeren op te pakken.’

Elbert Dijkgraaf: ‘Geen fabriek die nog premie betaalt als weidegang verplicht wordt’

VOOR TWEESPALT ZORGEN

@PvdDFryslân: Biologische boeren werden met nek aangekeken; beschouwd als #OtenSien Natuurlijke wijze van melkvee houden blijkt nu te lonen. #melkstaldebate

@beleidsadvsgpj: @PartijvdDieren pleit in #melkstaldebate voor verplichte weidegang incl klimaatbeheersing in de wei ;) #tijdvoordeboer

@Arend Meijer: Bedankt @Veeteelt_nl voor het leuke #melkstaldebate! Mooi format! Volgend jaar ook echt de handen uit de mouwen!

Ook Arend Meijer van D66 is milder dan zijn partij, die voor de motie stemde. 'Het liefst zou ik dit onderwerp aan de sector overlaten. Weidegang levert de sector immers ook nog geld op. Zo zouden we meer taken bij de boer moeten kunnen neerleggen en ze daarvoor betalen.' Het is een mooi bruggetje naar het pleidooi dat Rien van der Velde houdt namens de PvdA. 'Wij willen naar een natuurinclusieve landbouw, waar ook een verantwoordelijkheid ligt om te zorgen voor voldoende biodiversiteit. Maar we hebben wel gezien dat je dat niet aan de veehouder zelf kunt overlaten, daar moet je dwingende afspraken over maken.' Dijkgraaf reageert meteen: 'Afspraken? Melkveehouders hebben al te maken met zo veel regels.' Maar Van Gerven vult Van der Velde aan: 'Nederlanders zijn het gelukkigste volk ter wereld. Dat komt doordat we hier goede regelgeving hebben.' Von Martels schiet in de lach: 'Ik denk niet dat Nederlandse veehouders dat zo ervaren. Zij voelen zich juist de ongelukkigste boeren van heel Europa, omdat ze regels opgelegd krijgen die hun collega's in andere lidstaten niet hebben.' Huisman: 'Tja, melkveehouders zijn inmiddels wel slachtoffer geworden van het hele systeem dat we hier met zijn allen hebben gemaakt.'

THEMA **3** TOEKOMSTPERSPECTIEF: FOSFAAT

‘Een week heb ik van de fosfaatreductieplannen niet geslapen. Veertig koeien moeten er hier uit. En dat terwijl we de tweehonderd koeien hard nodig hebben om er met drie gezinnen goed van te kunnen leven’, lucht melkveehouder Theo Holtrop zijn hart. Even blijft het stil als de (kandidaat-) Kamerleden nadenken over de zorgen van Holtrop. ‘We hebben als politieke partijen allemaal verzuimd om naar de milieuregels te kijken in de jaren dat die ons nog niet bedreigden’, doorbreekt Helma Lodders van de VVD de stilte. ‘Twaalf jaar geleden hebben we een fosfaatplafond met Brussel afgesproken, omdat we dachten daar wel binnen te blijven. Nu het zaak is om met crisismaatregelen de derogatie te redden, doen de maatregelen veel pijn.’

Knelgevalleerregeling ruim toepassen

Rien van der Velde (PvdA) vindt dat de problemen zeker niet alleen de politiek zijn toe te rekenen. ‘Ik heb me er hogelijk over verbaasd dat LTO, Rabobank en de zuivelorganisaties

dit niet hebben onderkend.’ Rinie van der Zanden van de Partij voor de Dieren valt hem bij: ‘De sector had richting staatssecretaris Dijkzma zelfs aangegeven onder het fosfaatplafond te zullen blijven.’ Opnieuw Van der Velde: ‘We weten allemaal hoe lang politieke besluitvorming duurt, daar had de sector het niet op aan moeten laten komen.’

Melkveehouder en kandidaat-Kamerlid voor het CDA Maurits von Martels vindt dat veel te makkelijk en wijst met de beschuldigende vinger naar de zittende coalitiepartijen VVD en PvdA. ‘De gemiddelde melkveehouder in Nederland heeft het gevoel iedere week met een ander ad-hocbeleid geconfronteerd te worden. Ik hoop dat de knelgevalleerregeling nu maar ruim toegepast gaat worden. Een succesvolle stoppersregeling moet dit mogelijk maken.’

Sector moet brutaler zijn

Ook Gerben Huisman van ChristenUnie benoemt dat de melkveesector in de hoek zit waar de klappen vallen. ‘Wat ik zie, is dat politieke partijen hun ideeën aan de sector willen opleggen. Daar moet de politiek eens mee ophouden. Landbouw wordt als een makkelijke prooi gezien om je als partij te profileren. De sector moet daarom een grotere broek aantrekken en brutaler zijn. We hebben de meest milieuvriendelijke koe van de wereld.’

Isabelle Diks van GroenLinks wacht het uitspreken van Huis-

Rien van der Velde: ‘Sector had het **niet op de politiek aan moeten laten komen**’

DEBACLE NOG ALTIJD TWISTPUNT

man nauwelijks af en reageert fel: 'We kunnen de sector niet laten gaan. Als er in het beleid een rondje wordt getekend, proberen boeren er een vierkantje van te maken en zich daarin te wrikken. We kunnen dat de boeren niet helemaal kwalijk nemen, het is ondernemerschap. Maar daarom zien wij meer in een simpele regel als grondgebondenheid.' Diks krijgt melkveehouder Holtrop daarin mee. 'Als we twee koeien per hectare afspreken, horen we in het noorden geen melkveehouder klagen.' SGP-Kamerlid Elbert Dijkgraaf knikt instemmend: 'Tweeënhalve koe is beter, maar daarom hebben wij ook tegen het hele fosfaatrechtstelsel gestemd. Er is niks geregeld voor knelgevallen. En veehouders als Holtrop, die netjes met grond gegroeid zijn, worden keihard afgestraft.'

SP-Kamerlid Henk van Gerven voelt zich als voorstemmer aangesproken. 'We stonden met de rug tegen de muur om derogatie te behouden. Maar wij hebben er daarom voor gepleit de fosfaatrechten niet verhandelbaar te maken. Wij zien meer in een gunningstelsel voor bedrijven waar meer koeien passend zijn in het systeem.'

Verdienmodel mest discussiepunt

Lodders (VVD) bezweert de discussie en blikt vooruit. 'We moeten de derogatie nu binnen zien te halen en daarna alle mestwetgeving op een hoop vegen en met één nieuw beleid duidelijkheid scheppen. De komende vijf jaar moet dat rust geven.' Diks weer ad rem: 'U heeft vier jaar de moeite kunnen nemen om dat te regelen.' Lodders schamperend: 'Als het aan GroenLinks lag, hadden hier niet veertig, maar tachtig koeien uit de stal moeten vertrekken.'

De discussie verplaatst zich intussen van de melkstal naar achter de melkstal, dicht bij de koeien. Terwijl Lodders en Diks moeite moeten doen om hun hakken niet tussen de roosters te laten verzinken, gaat de discussie inmiddels over mestver- en -bewerking. Alle partijen zijn voorstander van meer innovaties op dat gebied. Lodders: 'Daarbij moet wetgeving zo snel mogelijk worden aangepast, zodat we bijvoorbeeld groene kunstmest mogen inzetten.' Arend Meijer van

D66 knikt instemmend. 'Hier vinden we elkaar. Brabant loopt voorop in het verwaarden van mest. Maar wat de VVD wil, is van mest een verdienmodel maken om schaalvergroting mogelijk te maken en dat gaat ons te ver.' Huisman direct: 'O, gaan we dit ook weer met regeltjes dichttimmeren?' Lodders gooit de trots op Nederland als tweede agrarische exporteur van de wereld in de discussie. 'En dus moeten we in het kleinste land maar het meeste produceren? Zet liever vol in op multifunctionele landbouw', stelt Van der Zanden. Von Martels kiest de kant van de VVD. 'Elders in de wereld is er een fosfaattekort. Geef boeren een stip op de horizon, zodat ze nu wel weten waar ze aan toe zijn.'

Van Gerven en Van der Velde dragen opnieuw de grondgebondenheid aan. Waarop Dijkgraaf, nog net binnen de tijd van de laatste discussie, fijntjes opmerkt: 'Zet die zekerheid dan op papier voor de komende jaren, gesteund door een goed verdienmodel en kom niet telkens met nieuwe regeltjes, zoals we de laatste paar jaar hebben gezien.'

Landbouwstandpunt in beeld

Alle negen (kandidaat-)Kamerleden profileren zich kort met hun landbouwstandpunt voor de camera van Veeteelt.

▶ Bekijk de film op veeteelt.nl

Melkveehouders Jan (l.) en Theo (r.) Holtrop: 'Vooraf dachten we: die weten van toeten noch blazen'

Uiterst gastvrij stelden Theo en neef Jan Holtrop hun melkveebedrijf open voor het #melkstaldebate. 'Vanuit het belang om te laten zien wat er in de sector speelt', vertelt Jan Holtrop. 'Op voorhand dachten we wel: nu gaan we het beleven. Negen mensen die van toeten noch blazen weten. Maar dat viel alles mee. De meesten waren enigszins bekend met de melkveehouderij en wisten feiten van fabeltjes te onderscheiden.'

Theo en Jan Holtrop moesten tijdens de rondleiding behoorlijk nuanceren. 'Men deed net

alsof dit bedrijf heel bijzonder was, waarop wij hebben duidelijk gemaakt dat we voor Nederlandse begrippen een heel doorsneebedrijf hebben.' Jan Holtrop geeft desgevraagd aan na vandaag iets positiever tegen de politiek aan te kijken. 'Maar het blijft natuurlijk wel vreemd dat nog geen week geleden zo'n motie over weidegang wordt aangenomen en dat de politici hier nu zeggen dat ze daar zelf niet volledig achter staan. Hoe groot de invloed is van mensen die hier vandaag geweest zijn, zal nog moeten blijken.'